

Aanbevelingen voor beheer van erfgoed in (onderzochte) bos

Mark van Benthem, Stichting Probos



Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.



Inhoud

- Stichting Probos
- Vakkundig bosbeheer
- Cultuurhistorie in het bosbeheer
- Beheer van historische bouselementen:
 - Beheerstrategieën;
 - Aanbevelingen beheer erfgoed pilotbossen Roerdink

Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.



Stichting Probos

- Kennis & innovatiecentrum (9 pers.)
- Via projecten bijdragen aan 'meer en beter bos': praktijkonderzoek; praktijkboeken; implementatie duurzaam inkoopbeleid; onderzoek effecten certificering SFM; etc (zie www.probos.nl)
- Tussen beleid en praktijk, tussen onderzoek en praktijk

Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.



Vakkundig bosbeheer

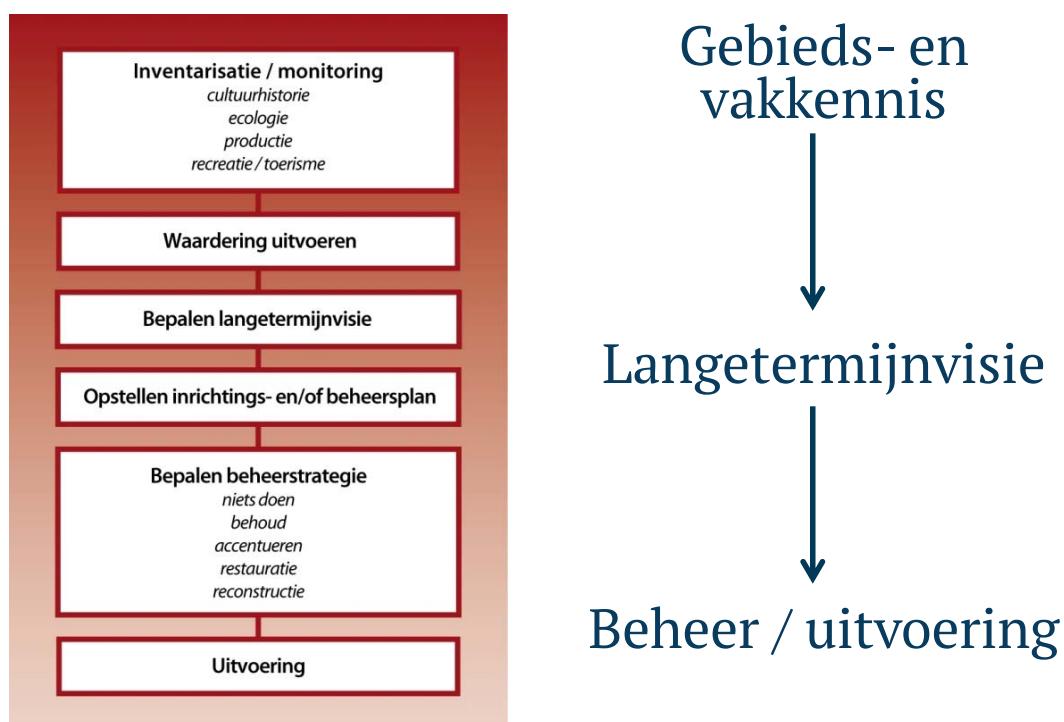


Bvk (enige) balans economie, ecologie en sociale aspecten = verantwoord bosbeheer

Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.



Stappenplan



Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.



Probos en Cultuurhistorie

- Schade aan elementen
- Kennisverspreiding:
 - Excursies, lezingen
 - Artikelen, boeken
- Voorbeeldprojecten



Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.



Pilot Winterswijk

- Unieke samenwerking groen erfgoed én historische boselementen
- Focus op (versnipperd) particulier terreinbezit



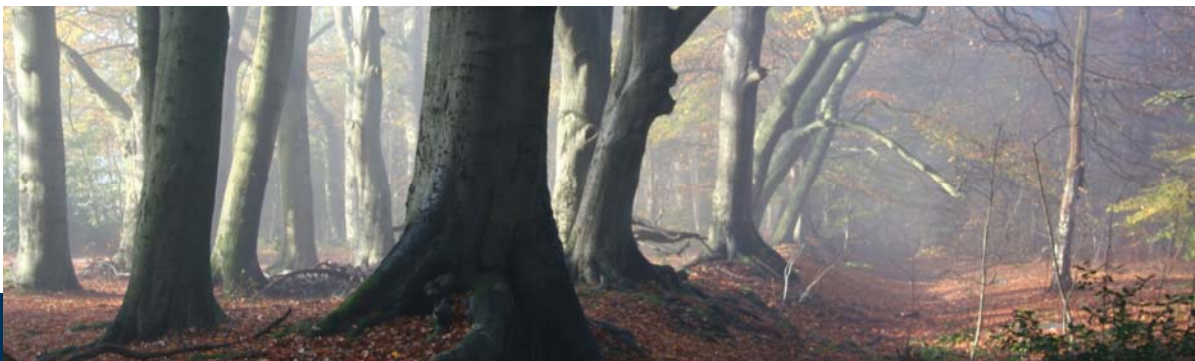
Probos en Cultuurhistorie



- Doel:
 - Bosbeheerders/-eigenaren enthousiasmeren
 - Praktische handvatten bieden voor beheer

Waarom bosgeschiedenis en erfgoed?

- Kennis over ontstaan van het bosgebied
- Verklaring voor huidige uiterlijk
- Drager van erfgoed & landschapsgeschiedenis
- Erfgoed als habitat voor plant- en diersoorten
- Verhoging belevingswaarde



Bosbeheer en cultuurhistorie

Cultuurhistorie verdient een plaats in lange termijnvisie!

Cultuurhistorie kan goed worden verweven met:

- Natuur: biodiversiteit
- Hout: oogst past binnen historisch beheer
- Recreatie: mensen vinden een streekeigen en afwisselend bos mooi (cultuurtoerisme) en hebben interesse voor historie

Aandachtspunten beheer

- Historische waarde verliezen hoeft niet erg te zijn. Wel als het onbewust gebeurt
- Mogelijkheden duurzame instandhouding
- Bvk geen ad-hoc aanpak

Drie benaderingen

1. Landschapsbenadering:

Herstellen en/of visualiseren van het (complete) historische landschap

+ Hoge educatieve en historische waarde

- Grote impact op het landschap en de andere bosfuncties

Strubben Kniphorstbosch (Drenthe)

Grootste nationale archeologische monument (295 ha)



Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.



2. Elementbenadering

Focus op individuele zeldzame of speciale elementen

+ Weinig impact op het bos

- Samenhang tussen elementen en de bosgeschiedenis zijn minder zichtbaar

Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.



Wolfsberg en Hooge Hoenderberg

Herstel en zichtbaar maken enkele speciale/unieke elementen gecombineerd met een cultuurhistorische wandelroute



Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bos

en duurzame bosketens.



3. Ensemble benadering

Focus op een specifiek thema of een periode of maak een dwarsdoorsnede door diverse tijdslagen

- Beste van twee werelden

Eperholt

Heidebebossing uit begin 20e eeuw

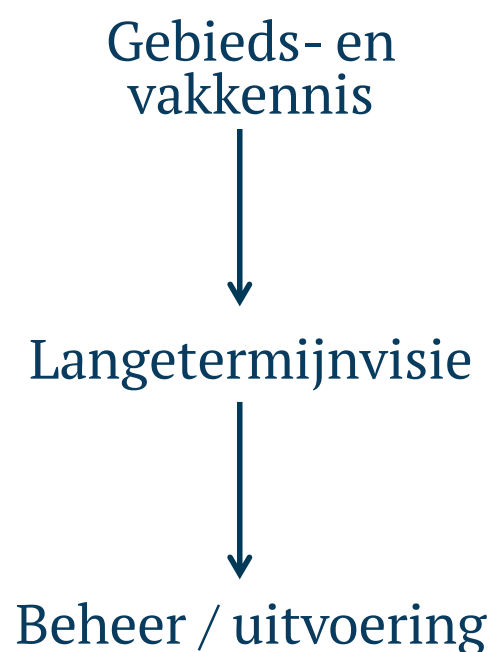
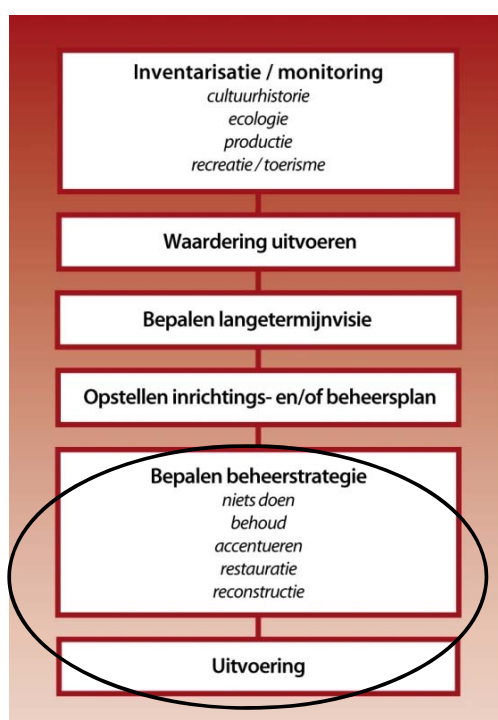
- Herstel en visualiseren van elementen kenmerkend voor heideontginningsperiode



Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.



Stappenplan



Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.



Wintereiken en traditionele eikenteelt

Kenmerkend voor de regio!

- Vergt behoorlijke investeringen;
- Potentieel goede opbrengsten;
- Gunstig andere bosfuncties;
- Niet zonder risico;
- Bvk: houtverwerkende sector in de streek.



Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.



Wintereiken en traditionele eikenteelt

1) Plant lokale herkomsten:

- waardevol genetisch autochtoon erfgoed, goed aangepast aan lokale omstandigheden:
 - Woold drie bossen op NL rassenlijst wintereik: Aarnink, Meerdink en het Rot
 - Roerdink veel wintereiken en hybride eiken: 4^e herkomst?
 - Opstanden van kwalitatief goede exemplaren aanwijzen (Dennen –Roerdinkbos?!) en opkweken
 - Deel buiten houtoogst houden

Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.



Wintereiken en traditionele eikenteelt

2. Stabiele standplaats:

- a) Dun de opstand op tijd en regelmatig!
- b) Houd de onder etage in stand / bevorder
- c) Zorg dat de waterhuishouding op orde is

3. Bles in augustus of in elk geval wanneer de bomen goed in het blad staan

4. Houd de verzuring in de gaten

5. Menging eik en fijnspar? (houtproductie / oud-bosplanten)

Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.



Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.



Markante bomen

1. Behoud de meest waardevolle markante bomen (T-boom):
 - a) o.a. hakhout op wallen, op perceelsgrenzen, bij uit- monding van sloten, langs oude paden. Ook bomen in de opstand. Bijv. bomen uit eerste ontginnings-fase, zoals de oude gd in de Dennen (1905)
2. Bijzondere en schaarse soorten bevoordelen en uitbreiden:
 - a) o.a. Wilde mispel, Haagbeuk en Zwarte els
3. Wijs toekomstig markante bomen aan

Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.



Stichting

bosketens.



Markante bomen

1. Behoud de meest waardevolle markante bomen (T-boom):
 - a) o.a. hakhout op wallen, op perceelsgrenzen, bij uitmonding van sloten, langs oude paden. Ook bomen in de opstand. Bijv. bomen uit eerste ontginningsfase, zoals de oude gd in de Dennen (1905)
2. Bijzondere en schaarse soorten bevoordelen en uitbreiden:
 - a) o.a. Wilde mispel, Haagbeuk en Zwarte els
3. Wijs toekomstig markante bomen aan
4. Houd rekening met aansprakelijkheid

Wallen, greppels en rabatten

Voorkom erosie wallichaam en opvulling greppels!

1. Afstand bewaren bij bewerken aangrenzende gronden
2. Voorkom dat beheervoertuigen op of over de wal, greppel of rabat rijden:
 - a) Wijs evt. één of een beperkt aantal plekken aan (evt GPS).
 - b) Goede instructie bestuurders voertuigen:
 - Kaart (evt. GPS)
 - evt. (schade)bepalingen in het (houtkoop)contract

Wallen, greppels en rabatten

Voorkom erosie wallichaam en opvulling greppels!

3. Betreding
4. Deponeren tak- en tophout, tuinafval, etc.
5. Beplanting of vegetatie in stand houden
6. Omvallen van (grote) bomen
7. Sluit bij evt. aanplant aan op historische referentie:
 - a) Bijv. wal bij oude enclave het Loo met driedubbele rij winter- en hybride eiken

Oud-bosplanten



Oud-bosplanten

1. Geen 'niets-doen' beheer (dynamiek!)
2. Vermijden schaduwrijk bos (NH, bu)
3. Voorkomen verzuring -> strooiselophoping:
 1. Geen te grote dominantie van soorten met slecht verteerbaar strooisel (NH, bu, ei, ka)
 2. Stimuleer soorten met goed verteerbaar strooisel (bijv. vuilboom, lijsterbes, li, po en es)
 3. Beperk stikstofinflux uit landbouwgebieden, voor zover mogelijk

Oud-bosplanten

4. Voorkom dominantie van bramen
5. Dood hout -> trekt dieren aan (o.a. vogels, kleine zoogdieren en insecten) - > verspreiding
6. Voorkom overmatige wilddruk
7. Ongestoorde bodems onverstoord laten (wallen, lanen, etc.)
8. Bosranden, paden, lanen, wallen! (licht, vocht, wind, helling, verspreiding, etc.)

Bosexploitatie

- Weet wat je hebt! (kaart, beheerplan, etc.)
- Overweeg te zoneren in het bosbeheer: kosten vs baten, in brede zin
- Samenwerking?! Winterswijks hout?!
- Teelt van kwaliteitshout in brede zin

Bosexploitatie

1. Voorkom schade beheervoertuigen, naast instructie ook:
 - a) Werk alleen tijdens de juiste weersomstandigheden met (zware) machines in het bos
 - b) Overweeg alternatieve exploitatievormen in kwetsbare bossen
 - c) Werk met vaste dunningspaden.
2. Voorbeeldpercelen heideontginningbossen
 - a) Incl. bijbehorende boom- en struiksoorten, loofhoutsingels, ontginningslijnen, de vakverdeling en rabatten.

Dank voor uw aandacht!



Stichting Probos zet zich in voor duurzaam bosbeheer en duurzame bosketens.

